

doduše opet bio pojavio i u našim stranama neki novi prorok na sličnoj osnovi, ali je i on zašutio nakon neuspjeha. Potres se prореći ne da, a svatko tko ga proriče vara znalice i hotice t. j. obična je varalica ili da zagrebački velimo »švindler«!

Zagrebački su potresi našli i u svjetskoj seizmološkoj literaturi važno mjesto, jer je osnivač seizmološkog zavoda u Zagrebu (danas je seizmološki zavod u sklopu geofizičkog zavoda) prof. Dr. Andrija Mohorovičić uspio pokazati i pomoću ovih potresa, da ima u sastavu najgornjeg dijela zemlje sloj od kojih 50—60 km debljine, koji je drugojačijeg, manje krutog sastava nego li je ostala građa zemlje.

Sitniji zagrebački potresi (t. j. potresi koji se osjete u Zagrebu, ali ne potiču svi baš iz tla pod Zagrebom već i iz dalje okoline) su dakako znatno češći.

Do god. 1908. ubilježeno je oko 500 potresa, što su se osjetili manje ili jače u Zagrebu. Zasluga je pokojnog profesora Mije Kišpatića, da su ti podaci o potresima u starije doba sabirani i štampani u akademiji, sve do osnutka seizmološkog zavoda. Od tada sakuplja podatke taj zavod, samo ih iza rata dalje ne publicira, jer nema zato u »budžetu osiguranih sredstava«. Od tih 500 potresa ima 90% svoje ishodište u zagrebačkoj gori odnosno njenim obroncima. Sam Zagreb, koji je također na obronku te gore, bio je središtem (epicentrom) u 63% svih potresa. Od ostalih sekundarnih epicentara dali su najviše potresa Kašina (Vuğrovec, Sv. Šimun i Sv. Ivan) kojih 7%, onda Stubica i Bistrica 5%, dalje Uskočke

gore i Ivančica s po 2%, a Vukomeričke gorice i Pokuplje s 1%. Sve ostale gore unutar 50 km dale su manje od 1% (Kalnik, Macelj, Kostelj i Petrova gora).

Po jakosti potresa također su najjači oni, što ih daje zagrebačka gora.

Uz potres čuje se kadikad i mukla podzemna tutnjava. Ta je tutnjava također drhtanje ili titranje, samo je znatno brže i čujemo ga kroz zrak kao zvuk (ton). Prije potresa bila je 21 puta tutnjava, za samog potresa 98 puta, a iza njeđa 5 puta. Preko polovina potresa s epicentrom baš u Zagrebu javlja se s tutnjavom. Te je statističke podatke sabrao asistent geofizičkog zavoda J. Mokrović.

O bilo kakvom pravilnom vraćanju zagrebačkih potresa bilo u kojoj periodi ili da bi potresi bili češći zimi ili ljeti ne da se na temelju točnih bilježaka sasvim ništa zaključiti, jer nema nikakve jasne periodičnosti. U Zagrebu se često čuje bojazan, da će za kišne jeseni nastati potres, jer je g. 1880. bilo tako. Ta je bojazan sasvim neosnovana, jer je kišnih jeseni bilo mnogo više bez i najmanjeg potresića nego li s potresom, a bilo je vrlo lijepih i toplih s potresom.

Kad se čovjek upozna s tim strašilom zagrebačkih potresa, može da uvidi iz sastava Zagrebačke gore kao iz male razlike visina da se nemamo bojati konkurencije japanskim potresima, pa da je dovoljno malo nadzora nad gradnjama, da se strava i bježanje od god. 1880. i uz nove potrese ne ponovi.

Dr. Stjepan Škreb.

PUBLIKACIJE

Rusko-jugoslavenski odnosi u prošlosti. Pod gornjim naslovom objavio je u posljednjoj svesci »Ruskog Arhiva« (VII.) poznati naš istorik i poznavalac slavenske prošlosti prof. Milan Prelog koncizan istorički prilog, u kojemu se vrlo pregledno i sustavno tretiraju narodno-politički odnosi između Rusa i Jugoslovena na čitavom njihovom istoričkom protegu. Rekonstruiravši sliku prvih kulturno-političkih dodira između oba ova slavenska naroda, sve onamo od postanka i razvitka slovenske pismenosti (na osnovu kršćanske kulture), slijedi prof. Prelog, oslanjajući se znatno i na istraživanja odličnih ruskih literarnih istorika P. A. Zabolotskoga i Jos. Pervoljfa, razvoj tih odnosa kod istočnog i zapadnog dijela Južnih Slavena, sve ovamo do naših dana, kad ti odnosi, nakon promjene državno-političkog položaja na velikom slavenskom istoku dobivaju godinom 1917. sasvim nov pravac. Navezavši istoričkim redom najvažnije kom-

ponente i faktore uzajamnih rusko-jugoslavenskih uticaja, kako ju oni do danas istražuju, dao nam je autor u tom svom prilogu jednu sustavnu sliku tih odnosa na narodno-političkom području, obuhvatajući po mogućnosti svagda južne Slavene kao jednu etničku cjelinu. U takvu obliku, prirodno, tretiran je ovaj važni predmet kod nas i za nas po prvi puta, pa zato ovaj Prelogov rad zavređuje i u tom pravcu posebnu pažnju.

Konačni izvodi Prelogovi, gdje on tretira savremeno stanje tih odnosa, od naročite je aktuelnosti za današnjicu i za određivanje našeg istoričko-političkog stava prema novoj Rusiji. No budući da ovaj dio autorovih razlaganja prelazi okvir naučnog interesa »Narodne Starine«, istaknut ćemo samo, da se veoma zanimiva Prelogova razlaganja o ovom pitanju uglavnom poklapaju s gledanjima na ovaj slavenski problem najprogresivnijih savremenih socijologa i istoričara. »Zadaća

Rusije — veli Prelog — i ruskoga naroda daleko je veća nego da se redukuje na Slavenstvo. Rusija je imala veliku čovečansku i svetsku istoriju i smešno je, kad se misli, da je glavna misija Rusije bila u tome, da se stara na pr. o tome, kako će Jugoslavija rešiti problem Albanije ili koji drugi problem. Rusija budućnosti saradivati će demokratski sa Slavenima i u toj meri, u koliko će se izvestan odsečak njenih velikih međunarodnih interesa i težnja obraćati u oblasti srednjeevropske i slovenske politike.

Kako se vidi, profesor se Prelog u ovom svom zanimljivom radu ograničio na izlaganje isključivo istoričko-političkih odnosa između Rusije i Jugoslovena, ostavivši postrance pitanje jednako važnih kulturno-književnih odnosa rusko-jugoslavenskih u prošlosti. Međutim, čini se, da je i to pitanje što se tiče Jugoslovena na najboljem putu rešavanja. Na IV. kongresu ruskih akademskih organizacija u inostranstvu 1928. god.¹ a onda na I. kongresu slavenskih filologa u Pragu referirao je poznati ruski literarni istorik Aleksandar Pogodin, profesor beogradskog univerziteta, o svom radu na »Bibliografiji srpsko-ruskih odnosa«, koji se rad nalazi u svom završnom saopštenju. A jednaki se rad sprema, koliko smo upućeni, i na hrvatskoj strani. Kad bude taj bibliografski rad završen, dobit ćemo jedno od najosnovnijih pomagala i za konačno izučavanje međusobnih kulturno-književnih odnosa napose između Rusa i srpskohrvatske grupe Južnih Slavena. A dotle valja i ovaj prilog prof. Preloga u »Ruskom Arhivu«² iskreno pozdraviti.

Jos. B.

¹ Isp. Труды IV. съезда русских академических организаций за границей. Бѣлградъ, 1929. (častj 1.) i »Ruski Arhiv« (VII. str. 166).

² »Ruski Arhiv« odštampao je gornji prilog prof. Preloga — latinicom, ustupivši tako svoje stranice, nakon šest omašnih ranijih svezaka štampanih isključivo ćirilicom, po prvi puta ovome pismu. Ovaj debut biće jamačno razlogom i tome, što ovaj latinični prilog upravo vrvi štamparskim greškama, maćuhinski nezapaženim među »Zapaženim štamparskim greškama« (na str. 205.). Tako se tu govori o »huritskom pokretu« (mjesto husitskom) (str. 10), transkribuje se ime Pervoljfovo sa Pervolf, Perwolf i Perivolf (str. 8, 13) i »jedinojazučija« (umjesto »jedinojazyčija«) (str. 10) i sl. A ima i mjesto, gdje je korektorska aljkavost izopačila smisao, govoreći primjerice (na str. 25.) o »opadanju interesa za slovenačke stvari u Rusiji« (umjesto slovenske, odnosno slavenske stvari)! Bilo bi zato bolje, da se »Ruski Arhiv«, i dalje štampa isključivo ćirilicom, ako neće ili ne može da posveti latinici potrebitu grafičku pažnju. Jer, konačno, »Ruski Arhiv« je časopis, koji se od-

P. Košir i V. Möderndorfer. Ljudska medicina med Koroškimi i Slovenci. Maribor 1926. Zgodovinsko društvo.

Jednako kao i narodna poezija i narodna nošnja narodna i medicina dokument kulture i narodne duše. Narodna je medicina jednako kao i narodna poezija i narodna nošnja Južnih Slavena dokaz osobitoga bogatstva. Najstarije su ideje i vrlo mlade tekovine nauke smiješane, i uz najstarodrevnija čaranja nailazimo najmodernije ideje terapije oduzimanjem i dodavanjem stanovitih kemijskih supstanca hrani. Uz trepanaciju koja se vuče iz kamenoga doba, što još živi u Crnoj Gori, nalazimo iz različitih epoha istorije čovječanstva žive spomenike. Šteta je velika, da se proučavanju te naše pučke medicine ne posvećuje ona pažnja, što se posvećuje proučavanju baš narodne poezije i narodnih nošnja. Istina je da imamo nekoliko monografija s toga područja čak i u njemačkoj literaturi, no sistematski je studij narodne naše medicine zapravo veoma zanemaren. Za to je s tim pohvalniji rad obiju autora mrtvoga Košira i Möderndorfera na sabiranju toga blaga barem u jednome dijelu našega naroda. Materijal što su ga sabrali veoma je dragocjen za specijalan studij i mi smo za taj rad autorima naročito zahvalni. Predaleko bi me vodilo na ovome mjestu proraditi svu tu knjigu sa obilnim materijalom no mislim da je vrijedno spomenuti formu, pod kojom prastara merseburška kletva (koja se nalazi u ostalom još u sankrstsnoj literaturi) još u narodu živi: »Kritus pomagaj! Kost stopi k kosti, sklep k sklepu, kita stopi k kiti, žila stopi k žili, meso stopi k mesu, mozak stopi mozku, krv stopi k krivi, voda stopi k vodi, koža stopi k koži, moč pak k moči! Pomagaj bog oče«. Osim velike množine raznih magičnih formula, zakletava, zapisa itd., u knjizi je i velik broj sredstava empirijske prirode. Nije nam to miješanje obiju tih forma pučke medicine čudno, ponajmanje u Koruškoj; donekle domovini Paracelsusovoj.

Dr. Lujo Thaller.

lukom Gospodina Ministra Prosvjete S. N. Br. 4164 od 12 februara 1929 god. »može obavljati za sve školske i nastavničke knjižnice«, a naredjenjem Gospodina Ministra Vjera od 14. decembra 1928. god. pod br. 17049 preporučeno je područnim školama tog Ministarstva »Ruski Arhiv« »kako bi se daci po školama što više upoznali sa bratskom Rusijom, te time došlo do temeljite ljubavi našeg naroda prema Rusiji«. Samo se po sebi razumije, da u tolikom opsegu list može izlaziti jedino susretljivošću našeg ministarstva spoljnih poslova, koje je pokazalo prema misiji »Ruskog Arhiva« svoju uvidjavnost. Op. ur.

Karta Kraljevine Jugoslavije 1:100.000; sekcija Žabljak. Premjerio, iscrtao i reprodukovao Vojni Geografski Institut Kraljevine Jugoslavije.

Još do nedavna bilo je Balkansko poluostrvo topografski manjkavo ispitano. Najveći dio Južne Srbije, Sandžaka i Crne Gore bio je nedovoljno kartiran, kote netačno izmjerene, ne govoreći o reljefu, koji je bio u geografski najbolje istraženim krajevima tek nabačen u najglavnijim crtama. Glavni gorski masivi bili su na kartama tek otprilike ucrtani, riječni tokovi i važniji putevi često tek upitnicima označeni, daljine i visine pogriješno unesene. Dok je bečki Vojni Geografski Institut izradio za okupiranu Bosnu i Hercegovinu, te Dalmaciju detaljnu kartu 1:75.000, a beogradski Vojni Geografski Institut pod vodstvom pukovnika R. Miletića u god. 1881.—1892. u istom omjeru prvu specijalnu topografsku kartu tadašnje kraljevine Srbije, postojale su za Crnu Goru i krajeve pod turskom vlasti samo karte, rađene à la vue, a bazirane na staroj često vrlo pogriješnoj ruskoj triangulaciji. Tek za vrijeme Velikoga rata počelo se detaljnim snimanjem ovih krajeva, kad su na Solunskom frontu organizirana posebna topografska odjeljenja kod obih zaraćenih strana. Tada je izmjeren najveći dio Albanije i čitav solunski front. Ipak je glavni rad započeo tek poslije rata, kad je naš Vojni Geografski Institut pod vodstvom đenerala St. Boškovića započeo sistematskim radom. Nakon izmjere novih baza provedena je nova solidna triangulacija, postavljene su piramide, a zatim se započelo i detaljnim snimanjem terena. U relativno vrlo kratkom roku, uspjelo je našim vrlim topografima da nesamo uredi posve iz temelja svoj novi institut u Beogradu, nego da i na terenu provedu jedan ogroman rad. Najveći dio istočne i južne naše granice već je dovršen ili se upravo svršava, velik dio već je i odštampan u razmjeru 1:100.000 i predan prometu.

Tako je upravo ovih dana izišao iz štampe najnoviji list ove karte: Žabljak. Tu je po prvi puta točno kartirana najviša terasa dinarskih planina sa masivom Durmitora. Upravo ovaj predio stavlja na topografa vanredno velike zahtjeve. 1.500 m visoka durmitorska površ izbrazdana je uzanim, a vanredno dubokim (i do 1.000 m) klisurama Tare, Sušice, Komarnice i Pive, a veliki masiv samođa Durmitora, što se izdiže i preko 2.500 m, sa dubokom tektonskom uvalom Škrke, te bezbrojem izrazitih krških fenomena na staroj glacijalnoj podlozi stavlja najteže uvjete za dobro prikazivanje reljefa. A upravo je reljef te karte vanredno točno i plastično prikazan sa svim potrebnim detaljima, a da je uza sve to sačuvana ona najvažnija vrlina svake dobre karte: preglednost i laka orijentacija. Time što je

mapa izrađena u 4 boje (smeđa—reljef, modra—hidrografija, crna—nazivlje, naselja i saobraćaj i zelena—vegetacija), pa što je teren podan sistemom horizontala, vrlo je dobro riješen problem ravnoteže između morfoloških i antropogeografskih podataka. Po toj svojoj kvaliteti mapa postaje odličnim pomoćnim sredstvom za nauku.

Naselja su prikazana tako zorno, da se iz njihove slike može stvoriti sigurne zaključke o tipu sela. Do pred stotinu godina bijahu na Drobnjačkim Jezerima tek katunske kolibe. Postepenim, veoma polaganim izdizanjem stalnih naselja počelo je preformiranje katuna u sela. Taj je proces na Jezerskoj površini počeo unazad tri koljena, otkako je Ded-aga Čengić posljednji puta poharao katune na Jezerima, a i danas je još u toku. Na starom drumu, što iz Drobnjačkih Korita preko Jezera vodi u Zatarje taj je proces na našoj mapi plastično prikazan. Dok su u Gornjoj Bukovici kuće već posve istisle kolibe, oko Pošćenškoga Jezera više Javorja i Pašine Vode, te u Motičkom Gaju niže Razvršja, katunske kolibe i seoske kuće u dodirnoj su zoni. Općenit razbijen tip svih ovih visokih sela posljedica je jednolikoga uzroka njihovoga postanja. Iznimku čini Žabljak, recentna zbijena varošica, vještački stvorena zbog blize crnogorske granice prema turskome Sandžaku. Mnogo je ranije ovo izdizanje sela izvršeno u Pivskoj Planini, gdje nam obilje ornamentiranih stećaka uz crkvu sv. Petra u Pišću svjedoči o starini naselja. Ipak se i tu na mapi odlično ističe razbijen tip sela, nastalih iz katuna i neposredno poviše njih današnje kolibe.

U takovom golemom radu, gdje je glavna pažnja bila svraćena na reljef, posve je prirodno, da su se desili neki manji propusti na što ćemo upozoriti s namjerom ne da kritikujemo sam rad, nego da ga unapredimo i potpomognemo. Sve su to stvari manje značaja, što se kod budućega izdanja lako mogu da isprave. Najznačajniji vrh Durmitora sa strane Pišća, odnosno Todorova Dola jest Prutaš. Njegovi išarani slojevi toliko su karakteristični za ovaj kraj Pivske Planine, da bi svakako trebalo da je kotiran. A i natpis mu je nezgodno stavljen, jer prelazi preko Škrčkoga Ždrijela (nogostup što iz Todorova Dola kroz Škrčko Ždrijelo vodi u Škrku dobro je označen) te se svojim krajnjim slovom čak dodiruje i Šarenih Pasova. Najviši vrh Durmitora (2522 m) ispravno je označen imenom Bobotov Kuk, a Čirova Pećina točno ucrtana kao pećina, pa to treba s naročitim priznanjem naglasiti. U Škrči stalno ima preko ljeta piviljanskih čobana, pa premda je položaj i broj koliba nestalan ipak je trebalo da se označi bar jednu kolibu u predjelu između obih jezera. To se mjesto zove Ka-

tunište upravo stoga jer su obično u tom dijelu podignute kolibe. Tek je Škrka planina u koju se izgoni kad je po ostalim bližim stranama već ponestalo pašne, a to je obično tek u augustu ili ranije samo za velikih suša. Staza što iz Škrke vodi na Vodice i dalje na Ograde, katun sela Crna Gora, na mapi je samo u početku označena. Ta se staza uspinje više Botuna do vrela zvanog Marica (otprilike na mjestu, gdje označena staza na karti iz SSI smjera zakreće na Z), te preko Suvog Kleka ispod Soja silazi u Međi Do, odakle se dosta strmo uzdiže na greben Pada, te krajem zvanim Poljica (na karti ispravno označeno) silazi na Vodice i do puta što iz Suve Rtine između Vidrice I i Sirove Gore Z, te preko Kaluderovice, a niže Kobilje (ne Kobilske) Glave i Točila silazi na Ograde. Put je važan, jer se upravo ovuda izgoni iz Crne Gore u Škrku. Visoki greben što sa SI zatvara Škrku zove se Drobњаčka Planinica za razliku od Planinice što je ispravno unešena na karti više Krecmana, a niže Prisjeke (ne Preseke). Voda iz Škrčkih Jezera gubi se u krečnjačkim blokovima ogromnoga točila na Z strani ove velike tektonske pukotine, da nekoliko stotina metara niže sa svom snagom izbije u divnom visokom slapu Skakala na mjestu, gdje se dno Škrke strmo ruši u još mnogo dublju terasu Nikolina Dola. Tutanj vode za nje-noga poniranja toliko je silan, da se od koraka do koraka može pratiti podzemni smjer. Na našoj karti slika tog kraškog hidrografskog fenomena odlično je predstavljena, jer iscrtkana modra linija označuje podzemnu vezu između Škrčkih Jezera i Skakala. Iz Škrke jedini je prilaz u Nikolin Do niz strmo Šundovo Točilo mimo samih Skakala, dok je iz Todorova Dola, iz SZ njegovoga dijela zvanoga Šarban, laganiji put preko dubokoga sedla Rake (naziv Rake označen na mapi uz kotu 2.160 nije mi poznat, ali znam da se sedlo, kojim se od Šiškovce Lokve prelazi u najzapadniji dio Todorova Dola, u Jezerac, naziva Rape) između Štite Z i VI. Grude te vanredno strmoga Crvenoga Pasa I. Kad za ljetnih žega nestane snijega na Prutašu, a sitno vrelo Pištet u Ilijinu Dolu (dio Todorova Dola neposredno ispod Prutaša) presahne, tada stoku izgone niz ovu strmu stranu u dno Nikolina Dola do žive vode. Da je u formiranju Škrke glavni faktor bila tektonika (Škrka je antiklinala, kojoj na dnu oba jezera leže na verfenu), dokazom je visoka prepona Skakala, a još rječitije govori za to vrtača Nikolina Dola prosječena prema Sušici tek svježom erozijom. Gole piramide Kamenih Svatova, Đevići Kamen i Zamrštena sa Z, a Nozdre sa I čine pregradu, koju bi jaka glacijalna erozija sigurno morala izravnati. Da je Škrka sa Z strane zatvorena na mapi

je reljefno prikazano, dok se pregrada niže Nikolina Dola izgubila stapanjem horizontala u strmim bokovima klisure. Neposredno ispod gornje prepone su Skakala, dakle upravo I od slova Š u imenu Škrke, te je ovdje trebalo staviti naziv Skakala, a ne kod kote 1293, gdje je već otvorena klisura. Tek sekundarnim djelovanjem glacijalizacije izbrušene su na S strani Prutaša krečnjačke ploče i izduben ogroman cirk podno grebena što vrh Bobotova Kuka preko Čuskije, Struge i Zubaca veže sa Šarenim Pasovima, a samom uvalom Škrke porazmještene su eratične stijene i diluvijalne morene. Plastika Dobroga Dola kao što i kanjona Komarnice sa silnim Boljskim Gredama na mapi odlična je. Tek je trebalo kotirati interesantnu Žutu Gredu, što sa I strane zatvara silaz u Dragišnicu. Ona je morfološki neobično značajna zbog velikih krečnjačkih ploča posve izbrzdanih dubokim škrapama različitih vrsta. Njoj suprotna kota 2027 upravo je najviši vrh Lojanika, pa je taj naziv trebalo produžiti sve do nje. Sa I zatvara Dobri Do karakteristična Sedlena Greda nalik na tursko sedlo, građena dijelom od dolomita, a dijelom od krednih krečnjaka. Plastika je njezina na mapi vanredna, tek je krivo označena imenom Sedlo, dok Sedlom zove narod upravo ono mjesto, gdje put iz Dobroga Dola silazi prema Valovitom Jezeru. Vjetrena Brda (plural, ne Vjetreno Brdo) zatvaraju Dobri Do sa S. Put Bobotova Kuka nailazimo na Mliječni Do, Urdeni Do pa Surutka Do, gdje leži najviše durmitorsko jezero, Zeleni Vir. Bilo bi zbog posve naučnoga interesa važno, da je visina toga glacijalnoga jezera sa velikim firnskima snijegom i izrazitim podzemnim otokom na Z strani tačno ubilježena. Više Modroga Jezera, a nasuprot Stožini vanredno je karakteristična i lijepa grupa Ranisave, koju je trebalo kotirati i ubilježiti na tom mjestu. Glavno bilo Durmitora započinje sa I sa Savinim Kukom, te se preko Šljemena, Bandijerne, Zubaca, Minina Bogaza i Bobotova Kuka svršava u glavici Suvoga Kleka na Z strani Drobњаčke Planinice. Prema S otvara se čitav niz velikih glečerskih cirkova, čija je plastika na mapi i opet odlično prikazana. Najveći je i najviši cirk Valovitoga Dola, što se sa SII strane Bobotova Kuka između Minina Bogaza JI, a Oble Glave, Rbatine i Čvorova Bogaza na SZ spušta preko Sagogorelih Ploča prema Lokvici na Jakšića Katune i dalje put Crnoga Jezera. Ališnica, Gornja i Donja, leže na SZ Bobotova Kuka, između Oble Glave, Kamene Đevojke i Prisjeke Grede, niže kote 2275. Niz Ališnicu dolazi se na Crijepuljnu Poljanu ispod Crvene Grede, sve glečerski teren veoma karstifikovan. Do Crijepuljne Poljane izveden je na mapi put, ali nije označena ko-

liba. Ališnica ispod Mededa, gdje je zabilježeno to ime na mapi, nije mi poznata.

Važno je pitanje kako da se na mapi označuju periodska jezera, lokve. Ako se bilježe, kao i sva ostala stalna jezera, onda treba unijeti sve važnije lokve podjednako. Tako je npr. u mapi kao oveliko jezero ucrtana Suva Lokva ispod Ranisave, pa Suško Jezero u Sušici, dok nema Šiškovce Lokve više Lazareva Katuništa ispod Vučjeđa Brda na putu iz Pišča u Todorov Do pa do lokve u Gornjoj i Donjoj Ališnici te Crijepuljnoj Poljani. Ali sve te lokve za sušnih ljeta i pod jesen posve presuše, te držim, da bi ih trebalo za razliku od stalnih jezera naročito označiti.

Vanredno je teško i delikatno pitanje toponomastike. Već relativno malen omjer od 1 : 100.000 postavlja izvjesne granice količini naziva naročito kad treba da se i te kako pazi, da nazivi ne prekriju reljef. Zato je naravno, da se najveći broj naziva lokaliteta iz originalnih snimaka u terenu ne može unijeti u našu mapu. Apstrahirajući strateški važne položaje što ih valja u prvom redu neizostavno sve označiti na mapi, trebalo bi da se kod izabiranja imena naročita pozornost svrati na takove lokalitete, čije bi ime moglo da sadržava kakovu istorijsku ili antropogeografsku važnost. To naravno ne možemo i ne smijemo da tražimo od naših vojnih topografa, kojima treba ipak da je glavni cilj dobra i reljefno plastična karta, nego bi naši stručnjaci geografi i naročito antropogeografi trebali da na to skrenu pažnju i dobrim savjetom u tom teškom radu da potpomoćnu vojno topografa. Tako je naročito vrijedno istaknuti, da je na našoj mapi između brojnih naziva u okolini Pišča zadržan naziv Dubrovnik za gorsku kosu više Vojinovića Katuna (nije isključena reminiscenca na ime grada Dubrovnika, čija su vlastela davala svoja stada na ispašu u Pivu i Drobšnjak), dok je naziv Mataruga, za predio više Nikoline Česme kod Turske Glave, ispao iz karte, premda sadržava u sebi potvrdu narodne tradicije o nekadanjem žiteljstvu ovih krajeva.

No uza sve to glavna je svrha tom kartom postignuta. Dobili smo prvu detaljnu, morfološki tačnu i reljefno odlično izrađenu kartu Durmitora. Svakako možemo načelniku našega Vojnog Geografskog Instituta g. đeneralu St. Boškoviću i njegovim revnim saradnicima topografima gg. pukovnicima St. Mađareviću i K. Stojanoviću, pod čijim je vodstvom izmjerena i izrađena ova karta, da čestitamo na ovom novom uspjehu, a mi treba da budemo ponosni na solidan i zaista nasljedovanja vrijedan rad našega Vojnog Geografskog Instituta.

B. Gušić

Андрија Лубурић, Дробњаци племе у Херцеговини. Порекло, прошлост, и етничка улога у нашем народу. Београд, 1930.

Već u samom predgovoru ističe autor, i otprije poznat svojim prilogom za ispitivanje Mataruga («Glasnik Geografskoga Društva» sv. XI. Beograd, 1925. p. 104.), kako se još 1910. godine počeo baviti »skupljanjem narodnih pesama i razne istorijske i etnološke (etnografske) građe«. I zaista, kad ne bi u toj knjizi bilo toliko materijala, mučno prikupljenog u dugom nizu godina, ova knjiga ne bi zavrijedila naročite pažnje. Autor ima ovim svojim djelom velikih pretenzija; ta već sama posveta uspomeni Jovana Cvijića daje jasne smjernice čitavoga rada. Ali da se autor striktno držao Cvijićeve sheme o ispitivanju naselja na Balkanskom poluostrvu, ne udaljujući se suviše u maglovite teorije plemenske organizacije, učinio bi svoj rad bio i boljim i korisnijim, jer bi na taj način obilna građa bila pregledno i sistematski sredena. No upuštajući se i suviše daleko u istorijska tumačenja, a bez dovoljno sprema za takav posao, za koji se bezuslovno traži visok kriterij naučnoga ispitivanja, autor je svojim shvatanjem povijesnih podataka promašio svrhu svoga djela. Evo kako je autor postupio u određivanju hronoloških data: npr. doseobu plemena Novljana u Drobšnjak datira ovako: »u drugoj polovini VII. ili u prvoj polovini VIII. veka«, — a u bilješci navodi: »Vek sam ja odredio prema mome računanju« (str. 9). Ili za drugi neki događaj bez ikakvog naučnog dokumentovanja: »Po mome računanju ovo je bilo oko 1365. god.« (str. 4), a da nam nigdje ne tumači taj svoj egzotični način računanja. I istorijska vrela autor slično tretira; tako kad pričanje Popa Dukljanina uzima ad verbum (str. 21. i dalje), ne poznavajući ni Šišićeve ocjene toga izvora, bez koje je svaka njegova upotreba danas u nauci nemoguća. Ali ni u prosudivanju krupnijih događaja i ličnosti autor nije drukčiji. Tako svakom prilikom nastoji svakako umanjiti zasluge vladike Rada (str. 32, 34). U tumačenju nazivlja povodi se autor sasvim za vulgarnom pučkom etimologijom (Kriči od glagola kričati, Drobšnjak od imenice drob), usmenoj tradiciji bez ikakve kritike podaje punu važnost pa čak i za najtamnije prehistorijsko doba služi se narodnim pričama kao vjerodostojnim izvorom (priča o mataruškom kralju Sumoru str. 17., pa borbe sa »Grcima«, 10., 21. itd.), a kvaliteta autorova izlaganja vidi se i u tom, kad drobnjačkom glavaru u XV. stoljeću daje naslov »oborknez« (str. 23.)! Uistinu grjehota, da marljivom radu g. Luburića nedostaje potreban naučni metod, i da tako golem njegov trud ne donosi naučnih rezultata.

B. Gušić.

Stanislaw Ciszewski: Prace etnologiczne. — Tom II. (Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego). Warszawa, 1929.

Na ovom je mjestu bila u svoje vrijeme »Narodna Starina« III., str. 231.) riječ o gornjem djelu zaslužnoga poljskog etnologa i etnografa i neumorna istraživača kroz dugi već niz godina, pa i sada pod starost još aktivna. Ovaj drugi svezak njegovih studija ima karakter, kao i prvi, općenoslavenskih etnoloških proučavanja, no uporedo s tim obradba je pojava praćena i pogledima sa širega etnološkog vidika, paralelama i potvrđama u različnim izvanevropskih naroda. Čitav je svezak (166 str.) namijenjen jednom krugu pojava u Slavena: kupovanja i plaćanja, imutka i vrsta platežnih sredstava. Stare historijske vijesti o tim pojavima, stare tradicije i prežici u narodu pa i noviji zabilježeni pojavi redaju se jedni u svezi s drugima, objašnjavajuć sad jedni druge i izvodeći pojedina, često vrlo zanimljiva pitanja na čistac, a u drugu ruku uzimajući pri objašnjavanju na oko i strane analogije (na pr. vrste novaca — komade soli, kauriškoljke, komade platna, stoku, različne životne objekte i dr.) u odabranim neciviliziranih naroda — nastoji autor da prikaže načine plaćanja (dotično i davanja tributa svake ruke), vrste platežnih sredstava i njihovih aproksimativnih vrijednosti u davna slavenska vremena i u samoj prazajednici. Sa druge strane objašnjava u isti mah i različne pojave sve kategorije — u slavenskoj etnografiji; među tima u prvom redu samo primarno značenje termina »platiti«, koji i on izvodi kao derivat od »platno« — budući da iznosi dokaze, kako su se Slaveni u svojoj davnoj zajednici pri kupnji i prodaji robe služili komadima tkanina — platnom — kao platežnim sredstvom, pred drugih gore navedenih vrsta. No i sam vidi, da će to još morati ostati hipoteza, doku-

mentirajući i ovom prilikom promišljenost i autokritičku umjerenost svojega suda. Pokazuje dalje, kako se vršila ili se i danas vrši elementarna trgovina u Slavena, u glavnom zamjenbena (Tauschhandel). Priказuje u razvojnoj svezi i vrste tributa (med, kruh, žito, lan, životinjske kože — napose kunovina, maslo i drugo), darova (ističući napose općenoslavensko darivanje svatova tkaninama, dakle »platnom«!) i samih novaca u pravom smislu riječi. Osobitim važnijim starim a nešto i novijim vrstama novaca namijenjen je također dio knjige — s vrlo instruktivnim podacima i izvodima (na pr. o davno iščezlim starim češkim grošima, od kojih je ostala do danas na poljskom selu održana oznaka monete »creski«). Ne samo ovdje, nego gotovo na svakoj stranici izaziva autor asocijacijom dobro poznate analogne pojave sa područja napose Hrvata i Srba, koliko ih i sam izričito ne navodi i obrađuje. Mora se dodati, da je Ciszewskome, starom i dobrom poznavacu upravo etnografije resp. folklora južnih Slavena tek ovo ili ono važnije u ovom radu izostalo, dok je iz starije pripadne literature pocrpeno gotovo sve važnije, iz novije se nađe po koji krupniji nedostatak, tako i u ovom svesku ne upotrebljava (kao ni u prvom) tako važna izvora, kao što su Mažuranićevi »Prilozi za hrvatski pravno-povjestni rječnik«, majdana, koji je među prvima potreban kod obradbe pojava kao što su ove iz tradicionalnih ekonomsko-pravnih odnosa i života. — No unatoč tome, sva su 4 poglavlja knjige odreda puna toliko zanimljivih i dobrim dijelom novih razmatranja, da upravo s obzirom na stalno i detaljno osvrtnje na pojave ove vrste u Hrvata, pa Srba i Bugara, a donekle i Slovenaca, zavređuje da se ovdje svrati na nju pažnja.

M. G.

BILJEŠKE

* Ponovo moramo upozoriti sve prijatelje »Narodne Starine«, da se što svojskije zauzmu za napredak i raširenje našega časopisa, koji ne će moći nastaviti svojim izlaženjem, ne bude li unapred plaćane pretplate i podmirenja starih dugova, ali nada sve, ako se ne pomnoža broj pravih pretplatnika. Ovako, sa sadašnjih nekoliko stotina primalaca lista, među kojima je nažalost i mnogo takovih, koji ne udovoljavaju svojim pretplatničkim dužnostima, ne ćemo moći napred. »Narodna Starina« još je veoma slabo raširena; ima gradova odakle se niko još nije pretplatilo, cijelih krajeva u kojima ni čitaonice ne drže naš časopis. Zato je po-

trebno poraditi, da toga u buduće ne bude i da broj pravih pretplatnika dosegne bar najpotrebnije pokriće troškova. Jedino u tom slučaju nastaviće »Narodna Starina« svoje izlaženje.

* Beogradska »Politika« (3. IV. 1929.) javlja, da je jednu od najvažnijih i najvećih privatnih knjižnica, koja ima 8000 knjiga, g. dr. G. Dunderski otkupio i poklonio Univerzitetskoj Biblioteci u Beogradu. »U Novome Sadu u kući g. Petra Stojadinovića, bivšeg direktora akcionarskog društva »Zastava«, bila je jedna biblioteka, koja se svakako može računati među najvažnije i